

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Miettinen, E-M. (2022) Ekososiaalinen työ esiin. TAMK-konferenssi: TAMK Conference 2022. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisu. 97 – 101.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7266-66-3>

*Eeva-Mari Miettinen, lehtori, Sosiaali- ja terveysalan osaamisyksikkö,
Tampereen ammattikorkeakoulu*

Avainsanat: ekososiaalityö, ekososiaalinen, kestävä kehitys

Ekososiaalinen työ esiin

Sosiaalialan työn tehtävänä on vastata ajassa muuttuviin yhteiskunnallisiin haasteisiin ja etsiä ja luoda kestäviä käytäntöjä ja sosiaalisia innovaatioita. Sosiaalialan onkin itseasiassa kestävä siirtymän airut, vaikkei omaa ekososiaalista toimijuutta vielä osattaisikaan tunnistaa ja sanoittaa. TAMKin sosionomikoulutuksen lehtorit, alumnit ja opiskelijat ovat yhdessä lähteneet jäsentämään ekososiaalisen työn mahdollisuuksia tukien alan itseymmärrystä siitä, mitä ekososiaalinen työ käytännössä onkaan. Työryhmä on luonut kysymyspatterin, jonka avulla työelämätoimijat ja esimerkiksi harjoittelijat voivat tunnistaa ekososiaalisen työn toimintakenttää. Tavoitteena työskentelyssä on edistää sosiaalista kestävyyttä ja kestävä kehityksen tavoitteita, ja luoda avauksia myös monialaiseen yhteistyöhön.

Sosiaalialan tehtävä globaaleissa haasteissa

Elämme aikaa, jossa ilmastonmuutos ja muut globaalit haasteet aiheuttavat sosiaalisia ongelmia niin globaalilla kuin lokaalilla tasolla. Käynnissä olevat muutokset koskettavat kaikkia ihmisiä, vaikka Suomesta käsin katsellen ja kokien voi olla vaikea käsittää niitä omalla kohdallamme, tai kokea yhteyttä kaukaisiin toisiin. Kaukaisilla toisilla tarkoitetaan niin maantieteellisesti kaukana olevia ihmisiä, kuin myös ajassa kaukaisia, tulevia sukupolvia. Jatkuvaan kasvuun perustuva talousmallimme ei ole sopeutettu maapallon kantokyvyn rajoihin, ja nykyinen elämäntapamme vaarantaa tulevien sukupolvien hyvinvoinnin.

Sosiaalialan työn tehtävä on vastata ajassa muuttuviin yhteiskunnallisiin haasteisiin ja etsiä ja luoda kestäviä käytäntöjä ja sosiaalisia innovaatioita, jotka edistävät kestävä kehityksen tavoitteita ja torjuvat inhimillistä hätää niin nykyisillä kuin tulevilla sukupolvilla. Sosiaalialan täytyy tunnistaa ja kirkastaa omaa tehtäväänsä ja tukea yhteiskuntaa kohti kestävä, ekososiaalista siirtymää. Tämä voi edellyttää sosiaalisen hyvinvoinnin, oikeudenmukaisuuden ja vastuullisuuden uudelleenmäärittelyä (ks. esim. Juhila 2019). Ajatteluun ihmisoikeuksista ja sosiaalisesta oikeudenmukai-

suudesta tulisi sisällyttää ajatus ekologisesta oikeudenmukaisuudesta, joka tarkastelee kriittisesti ihmiskeskeistä elämäntapaamme sekä luonnonvarojen ja elinmahdollisuuksien jakautumisen oikeudenmukaisuutta (Närhi 2015, 325).

Suomalaisessa teoreettisessa keskustelussa ja sosiaalialan käytännön toimintamalleissa sosiaalityön ja ympäristöasioiden välisiä yhteyksiä tarkastellaan ekososiaalisen lähestymistavan kautta. Ekososiaalisen työn käsitteellä viitataan sosiaalisia ja ekologisia näkökulmia yhdistävään keskusteluun. Ekososiaalinen lähestymistapa on sateenvarjokäsite, jonka avulla voidaan tarkastella ekologisen kestävyuden kysymyksiä sosiaalialalla. Yksi pääsuuntauksista on ekokriittinen lähestymistapa. (Matthies & Närhi 2014).

Ekokriittisen lähestymistavan uudemmissa suuntauksissa sosiaalialalla etsitään luonnonmukaisia ja luontoa säilyttäviä toimintatapoja kierrätyksestä ja seikkailukasvatuksesta kuntouttaviin luontokokemuksiin (Ks. Besthorn ym. 2010). Lisäksi palvelutarjonnassa on erilaisia luonto- ja eläinavusteisia menetelmiä, joissa korostuu myös tuen tarpeessa olevien kansalaisten oikeus luontokokemuksiin ja yhteisöllisyyteen (esim. Matthies & Närhi 2014). Ekososiaaliseen työhön liittyvä keskustelu on usein koettu sosiaalialan kentällä hyvin abstraktiksi, ja yhteydet omaan arjen työhön ovat jääneet ohuiksi. Kentällä toimivia ammattilaisia kuunnellessa, on käynyt ilmi että on siis ollut haastavaa tiedostaa, mitä ekososiaalinen työ käytännössä tarkoittaa.

Ekososiaalisen työn tarkasteluja TAMKissa

TAMKin sosionomikoulutuksen lehtorit ja alumnit ovat tarttuneet ekososiaalisen teemoihin yhteistoimin omassa kestävässä kehityksen työryhmässään viime vuosina. OKKA-säätiö on tukenut työskentelyä apurahalla, jonka turvin työryhmä on yhdessä TAMKin sosiaalialan opiskelijoiden kanssa lähtenyt perehtymään ekososiaalityöhön ja ekososiaaliseen työhön Tampereella. Tavoitteena on ollut kehittää lehtorien ja muiden työryhmäläisten osaamista ja ymmärrystä, ja jäsentää sosiaalialan itseymmärrystä omasta ekososiaalisesta toimijuudestaan. ORAS-projektiksi kutsutussa työskentelyssä pyrittiin sanoittamaan omaa työorientaatiota ekososiaalisen sivistyksen ja ekososiaalisen työn käsitteistöllä, tunnistaen ja kirkastaen olemassa olevaa toimintaa ja tunnustellen suuntia uusille avauksille.

Sosiaalialan muuttuva työ- ja toimintaympäristö luo koulutukselle ja tulevaisuuden työntekijöille uudistuspaineita kiihtyvään tahtiin. Ilmas- tonmuutoksen torjuminen ja toisaalta siihen sopeutuminen ovat myös sosiaalialalla keskeinen haaste, jopa keskeisin haaste. Kulttuurimme ja toimintamme muutostarve vastaamaan maapallon kantokykyä on ilmei- nen, ja sosiaalialan työllä on erinomainen mahdollisuus toimia tässä suun- nannäyttäjänä sen sijaan että sosiaalityö ylläpitäisi kestämatöntä kehitystä ja kulutuskeskeistä kulttuuria. Suomalaisen ekososiaalityön pioneerin, Aila-Leena Matthiesin (2020) mukaan sosiaalialan työ itseasiassa jo onkin ekososiaalisen siirtymän eturintamassa, mutta sitä ei aina vain huomata, eivätkö toimijat itsekään välttämättä ymmärrä tätä omassa toiminnassaan. Esimerkiksi aikuissosiaalityön toimintakenttä on ekososiaalisen työn ja ympäristöoikeudenmukaisuuden eturintama- aluetta, jossa kestämatön kehitys ja ympäristöeriarvoisuus todella näkyvät. (Matthies 2020).

Myös koronan myötä käynnistyneet yhteiskunnalliset myllerrykset ovat kutsuneet esiin uusia tapoja tehdä ja ymmärtää sosiaalityötä, ja kenties nyt avautuu paikka ja mahdollisuus rakenteelliselle ja yhteisölliselle työotteel- le vahvistaa asemaansa ja ottaa roolia yhteiskunnallisen muutoksen aju- rina. Työelämässä tapahtuva oppiminen ja oppivat yhteisöt ovat keskeisiä työtapojen uudistamiseksi. Ammattikorkeakouluilla on Suomessa merkit- tävä mahdollisuus olla yhdessä työelämän kanssa osa tarvittavia ratkaisuja ja muutoksia kohti ekososiaalisesti kestävämpää yhteiskuntaa. Heikkinen & Kukkonen (2019) esittelevät laajan näkemyksen ammattikorkeakoulus- ta, mikä selkeyttää ammattikorkeakoulun roolia sosiaalisen oikeudenmu- kaisuuden edistäjänä, ekososiaalisen sivistyksen tuottajana ja ekokriisien ennaltaehkäisijänä sen sijaan, että vain etsittäisiin ratkaisuja alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin. Ammattikorkeakoulun tulee tuottaa työelämän, yhteiskunnan ja maailman ymmärtämisen lisäksi kykyä ja halua asioiden muuttamiseen paremmiksi (Heikkinen & Kukkonen 2019, 272).

Ekososiaalinen työ esiin -kysely

Työryhmässä valmisteltiin kysymyspatteri, jonka avulla voi tarkastella omaa ja oman organisaation ekososiaalista toimintaa ja toimijuutta, ja tulla tietoisiksi joistain konkreettisista näkökulmista ekososiaalisen työn toteuttamiseksi. Kysymyspatteria voi hyödyntää eri tavoin, mm. käyttää keskustelun herättäjänä organisaation toiminnan kehittämässä kohti

ekososiaalista siirtymää. Sosiaalialan opiskelijat ovat voineet hyödyntää kysymyspatteristoa tarkastellessaan esim. harjoittelupaikkojensa toimintaa ammattieettisestä ja kestävän kehityksen näkökulmista. Ekososiaalityön osa-alueiden tarkastelu voi tukea myös laajempaan monialaiseen työskentelyyn, kun pohditaan esim. kiertotaloutta, kestäviä ruokaketjuja tai kestäviä liikkumisratkaisuja.

Esimerkkejä kysymyspatterin teemoista:

- **Ekososiaalityön käsitteet:** Kuinka tuttuja erilaiset ekososiaalisuuteen liittyvät käsitteet kuten ekososiaalinen sivistys, green care tai eläinavusteinen toiminta ovat vastaajalle.
- **Organisaation toiminta ja arvot:** Onko organisaation strategiassa tai suunnitelmissa kirjattu kestävän kehityksen arvoja ja tavoitteita, miten tämä näkyy käytännössä, ja miten tavoitteiden toteutumista seurataan. Lisäksi vastaajaa kannustetaan pohtimaan miten ekososiaalista ajattelua ja toimintaa voisi organisaatiossa kehittää.
- **Käytännön toiminta organisaatiossa:** Vastaaja käy läpi erilaisia ekososiaalista toimintaa ja kestävän kehityksen tavoitteita edistäviä käytännön toimia. Esim. hyödynnetäänkö organisaation toiminnassa kierrätysmateriaaleja, vahvistetaanko osallistujien luontoyhteyttä, luodaanko aktiivisesti yhteisöllisyyttä, miten edistetään yhdenvertaisuutta tai kompensoidaanko toiminnasta syntyviä päästöjä, jne.
- **Organisaation talous:** Otetaanko budjetin laadinnassa tai kilpailutuksissa huomioon kestävän kehityksen edistäminen ja ekososiaaliset tekijät.
- **Henkilökohtaiset arvot ja oma toiminta:** Vastaajan halu, kyky ja mahdollisuudet edistää kestävän kehityksen tavoitteita. Tiedontarpeet ja osaamistarpeet, koettu ilmastoahdistus tai hankalat tunteet ympäristöön liittyen.
- **Vastaajan vapaa-aika:** Millaisia kestäviä valintoja ja tekoja vastaaja toteuttaa vapaa-ajallaan, esim. ravinto- ja liikkumisratkaisut, vaikuttamistyö ja kansalaistoiminta.

TAMKin sosionomikoulutuksessa on viime vuosina pyritty tarttumaan napakasti ekososiaalisen näkökulman kehittämiseen. Siinä missä AMK-tutkinnossa on tehty integratiivisia muutoksia, ja lisätty hiljalleen sisältöjä jo olemassa oleviin kursseihin, on ylemmän ammattikorkeakoulun puolella tehty laajamittaisempaa ekososiaalista transformaatiota luomalla uusi kansainvälinen [YAMK-tutkinto Community work and multicultural development](#), jossa koko opetussuunnitelma on rakennettu ekososiaalisen näkökulman mukaisesti.

Jos haluat lisää tietoa kysymyspatterista, tai sinulla on yhteistyöehdotuksia aiheeseen liittyen, voit ottaa yhteyttä osoitteeseen eeva-mari.miettinen@tuni.fi

Community Work and Multicultural Development YAMK-ohjelmasta lisää tietoa osoitteessa <https://www.tuni.fi/en/study-with-us/community-work-and-multicultural-development>

Lähteet

Besthorn, F. & Meyer, E. 2010. Environmentally Displaced Persons: Broadening Social Work's Helping Imperative. *Critical Social Work* 11(3), 123–138.

Heikkinen, H. & Kukkonen, H. 2019. Ammattikorkeakoulu toisin ajateltuna: Osaaminen, sivistys ja tiedon intressit. *Aikuiskasvatus*, 39(4), 262–275. <https://doi.org/10.33336/aik.88096>

Juhila, K. 2018. Aika, paikka ja sosiaalityö. Tampere: Vastapaino.

Matthies, A.-L. 2020. Ympäristöoikeudenmukaisuus ja ekososiaalinen työ. Puheenvuoro sosiaalialan asiantuntijapäivillä Tampereella 03/2020.

Matthies, A.-L. & Närhi, K. 2014. Ekososiaalinen lähestymistapa rakenteellisen sosiaalityön viitekehyksenä. https://www.researchgate.net/publication/266684413_Ekososiaalinen_lahestymistapa_rakenteellisen_sosiaalityon_viitekehysena luettu 21.1.2022.

Närhi, K. 2015. Ekososiaalinen viitekehys sosiaalityössä. *Janus* vol. 23 (3) 2015, 322–328

Franssila, P. & Wallin, M. 2010. Fysioterapia on potilaan ohjausta. *Fysioterapia-lehti* 5/2010, 5.